

JOBS

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

JOBS

İşletme Bilimi Dergisi
The Journal of Business Science

Sakarya Üniversitesi / Sakarya University
İşletme Fakültesi / Sakarya Business School

i

Cilt/Volume : 8
Sayı/Issue : 1
Yıl/Year : 2020

ISSN: 2148-0737

DOI: 10.22139/jobs

İNDEKS BİLGİLERİ/ INDEXING INFORMATION

ii

Kurucu Sahip/Founder

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

İmtiyaz Sahibi / Owner

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ

Editör / Editor

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT

Editör Yardımcıları / Assoc. Editors

Prof. Dr. Mustafa Cahit UNGAN

Mizanpaj Editörü / Layout Editor

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SEZEN	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Erman COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ	İstanbul Şehir Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Recai COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka KAYA	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki ÖZGENER	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Türker BAŞ	Galatasaray Üniversitesi
Doç. Dr. Surendranath Rakesh JORY	Southampton Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ
Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Prof. Dr. Mustafa Cahid ÜNĞAN

Sekreteryaya / Secreteria

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL
Arş. Gör. Mustafa AMARAT
Arş. Gör. Ayhan DURMUŞ

iv

Dergimize yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin yazımında etik ilkelere uyulduğu ve yazarların ilgili etik kurulundan gerekli yasal onayları aldığı varsayılmaktadır. Bu konuda sorumluluk tamamen yazarlara aittir. İşletme Bilimi Dergisi'nde yer alan makalelerin bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanmış eserlerden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

It is assumed that the articles submitted for publication in our journal are written in ethical principles and the authors have obtained the necessary legal approvals from the relevant ethics committee. The responsibility of this matter belongs to the authors. Scientific responsibility for the articles belongs to the authors themselves. Published articles could be cited in other publications provided that full reference is given.

İşletme Bilimi Dergisi; www.dergipark.gov.tr/jobs Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi jobs@sakarya.edu.tr Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan/SAKARYA

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Prof. Dr. Abdullah Naralan	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Öğüt	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Akın	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Bardakçı	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Hamit Turan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe İrmış	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Topal	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Durmuş Acar	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Tatoğlu	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Erman Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Ertaş	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Halit Keskin	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Hasan Tutar	Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Haydar Sur	Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Himmet Karadal	Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Hakkı Eraslan	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Ardıç	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kıymet Çalıyurt	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Adak	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Barca	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sarıışık	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Selami Yıldız	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Halis	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Özata	Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Cahit Ungan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nazan Günay	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet Şensoy	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nejat Bozkurt	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Sarıkaya	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran Cömert	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz Türkay	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Batman	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Torlak	Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Uğurluoğlu	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Recai Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Recep Pekdemir	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi Altunışık	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ruziye Cop	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Karabınar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Selman Aziz Erdem	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Benligiray	Anadolu Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Prof. Dr. Serap İncaz	Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Özkan	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Şakir Sakarya	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki Özgener	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Suayyip Çalış	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka Kaya	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sima Nart	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip Özdemir	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer Uğur	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Türker Baş	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan Aslan	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Prof. Dr. Vasfi Haftacı	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Özerhan	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Çelik	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Abdurrahman Benli	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Baltacı	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Sağır	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Taş	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Aşkın Özdağoğlu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yenihan	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yıldız	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Adıgüzel Mercangöz	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Candan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Burhanettin Zengin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Cavit Yeşilyurt	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal Sezer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal İyem	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Ece Armağan	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah Özkul	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Engin Dinç	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Erdoğan Kaygın	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan Erdemir	İstanbul Şehir Üniversitesi
Doç. Dr. Faruk Anıl Konuk	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Geçti	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Ferudun Kaya	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Fikret Çankaya	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fuat Man	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Gülfen Tuna	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Murat Arslan	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Tunahan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Haluk Bengü	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Ayyıldız	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Latif	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Kırılmaz	Sakarya Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Doç. Dr. Hayrettin Zengin	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Kazım Ozan Özer	Niğantaşı Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal Can Kılıç	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Kubilay Özyer	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Kurtuluş Kaymaz	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut Hızıroğlu	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Ali Alan	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Altınöz	Havettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Saraç	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut Çimen	Acıbadem Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Han Ergüven	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer Mesci	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Musa Said Döven	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Cahid Ünğan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Kemal Demirci	Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Mutlu Başaran Öztürk	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Müjdat Özmen	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Nevran Karaca	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal Sütütemiz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Niyazi Kurnaz	Kütahya Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz Işık	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Okan Fettahlıoğlu	Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Balaban	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Ötügen Senger	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan Aksoy	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Recep Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Safiye Sencer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Samet Güner	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Taştan	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Sedat Bostan	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Selami Özcan	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Senay Yürür	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan Şengül	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Şerife Subaşı	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Şevki Ulama	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Tansel Hacıhasanoğlu	Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Taşkın Kılıç	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Koç	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Sanem Çiftçi	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Alnıaçık	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin Özdemir	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Yunus Emre Öztürk	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Mohammed Abubakar	Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abit Balın	İstanbul Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Ali Özgür Karagülle	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem Akbıyık	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Kar	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yağmur Ersoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Coşkun	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Yılmaz	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Algın Okursoy	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alper Kurnaz	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Serhateri	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aydoğan Durmuş	İstinye Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berna Eren	Acıbadem Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ceren Giderler Atalay	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya Ergun Özler	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Özceylan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Demirci	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Özlem Bilgin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Özsoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emre Oruç	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ersin İrk	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra Dil	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gamze Bozkurt	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Budak	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ferda Alper Ay	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fırat Altınkaynak	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Filiz Konuk	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Füsün Küçükbay Gökalp	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Cerev	Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan GÜRLER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mehmet Yıldırım	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Cebeci	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Taha Dursun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İrfan Usta	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsa Demirkol	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Şimşir	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mihriban Cindiloğlu	Hitit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfi Mustafa Şen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Metin Bayram	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Ayanoglu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kenan Erkan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldırım	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Doğdubay	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nermin Akyel	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Akca	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nurperihan Tosun	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur Dirlik	Osmangazi Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kandemir	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Osman Uslu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özer Uygun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Memiş Sağır	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sedat Durmuşkaya	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selma Kılıç Kırılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Polatçı	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Yiğit	Ordu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Ülkü Akpınar	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semih Okutan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Deniz	Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra A. Danışman	Mevlana Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şevki Ulama	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şuayyip Doğuş Demirci	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şule Yıldız	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tarık Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tayfun Yılmaz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuncay Turaboğlu	Mersin Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Aykut Yılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Hüseyin İskender	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. İlker Calayoğlu	Okan Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Seda Aydan	Hacettepe Üniversitesi

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Değerli Bilim İnsanları,

İşletme Bilimi Dergisinin 8. Cilt 1. Sayısını yayınlamaktan dolayı mutluluk duyuyoruz. Yedi yıllık yayın hayatımızda olduğu gibi bu sayıda da farklı disiplinlerden gelen makaleler ile sizlere zengin bir içerik sunuyoruz. 8. Cilt 1. Sayımız toplam 8 makale ile yayınlanmaktadır. Yayınlanan makaleler, Sağlık Yönetim, Turizm İşletmeciliği, Muhasebe ve Finansman, İşletme Yönetimi ve Pazarlama gibi çeşitli alanlardan gelmiştir.

Sayımızın ilk makalesi Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK tarafından kaleme alınan “Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah” başlıklı makaledir. Makale Venöz Tromboembolizm, Pulmoner Embolizm, Derin Ven Trombozunun tedavi maliyetlerinin belirlenmesi ve önleyici antikoagülan bir tedavi olan Düşük Molekül Ağırlıklı Heparin bir sağlık sigortasına veya hastaneye getirdiği ekonomik yükün tespit edilmesi amaçlamaktadır. Çalışma bahsi geçen tedavi seçeneklerinin karşılaştırılması açısından ve özellikle sağlık sigortalarının bütçesine etkisinin tahmininde büyük öneme sahiptir.

Bu sayımızın ikinci makalesi “Dolar Hegemonyası ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi” başlıklı makaledir. Makalenin yazarı Dr. Ahmet Efe bu çalışmada ABD Dolar senyorağının ne boyutta oluşunu tespit etmek ve bunun kripto paraların yükselişiyle etkilenip etkilenmeyeceğine ilişkin önemli paylaşımlar yapmaktadır.

Sayımızın bir diğer makalesi Öğr. Gör. Gözde UÇAR’ın kaleminden “Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makaledir. Yazar bu çalışmada risk sermayesi ve melek sermaye finansman yöntemlerini kavram ve işleyiş bakımından incelemektedir. Ayrıca, Dünya’da ve Türkiye’de girişimciler tarafından hangi yöntemin daha fazla kullanıldığı ya da ulaşılabilirliği açısından değerlendirmeler yaparak, yöntemlerin farklarını ve benzerliklerini ortaya koymaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA’nın kaleme aldığı “Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi” başlıklı makale, hasta güçlendirme ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin ve hastaların yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlamaktadır. Bu çalışma hasta güçlendirme ile yaşam kalitesi arasında ilişki olduğu ve hasta güçlendirmenin yaşam kalitesini artırdığını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

“Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makale Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN tarafından kaleme alınmıştır. Makalede otel işgörenlerinin iş tanımlarını bilme durumlarının çok

boyutlu bir perspektiften incelemesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçları otel İKY yetkilerinin iş tanımlarını netleştirmeleri gerektiği yönündeki bulgusuyla dikkat çekmektedir.

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Sayımızın bir diğer makalesi “Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)” başlıklı makaledir. Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK tarafından kaleme alınan çalışma Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisi hakkındaki yönetici görüşlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI'nın hazırladıkları “Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi” adlı makale, bir yatırım aracı olan SUKUK’u irdeleyerek muhasebeleştirilmesine dair literatüre katkı sağlamaktadır.

Sayımızın son makalesi Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN tarafından yazılan “Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği” başlıklı makaledir. Makalede yazarlar deneyimsel pazarlamanın tüketici üzerindeki ve tüketicinin satın alma niyeti üzerindeki etkilerinin detaylı olarak açıklamaktadır.

Dergimiz bu sayısı da işletmeciliğin farklı disiplinlerinde değerli bilim insanlarının kıymetli çalışmalarıyla zengin bir içerik sunmaktadır. Dergi politikası olarak bundan sonraki sayılarımızda da işletme bilimine dayalı farklı disiplinlerden gelen çalışmaları yayınlamaya özen göstereceğiz. Bu sayımızda göndermiş oldukları makaleler ile dergimize katkı sağlayan tüm yazarlarımıza, dergimize gönderilen makalelerin değerlendirilmesi için kıymetli vakitlerini ayıran saygıdeğer hakemlerimize ve makalelerin dergide yayınlanmaya hazır hale gelmesi için yoğun bir gayret gösteren editör kurulumuz ve dergi sekretaryamıza teşekkürlerimi sunarım. Dergimizin okurlarımız ve bilim insanlarına faydalı olması dilekleriyle sonraki sayılarımızda işletmeciliğin güncel çalışmalarını bilim dünyasının hizmetine sunmak için siz değerli bilim insanları ve araştırmacıların katkılarını bekliyoruz.

Saygılarımızla...

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Editör

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Yıl (Year) 2020 Cilt (Vol.) 8 Sayı (No) 1

Derleme Makaleleri/Review Articles

- Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi**
Evaluation of Risk Capital and Angel Capital Financing Method in Terms of Entrepreneurship Financing 1-33

Öğr. Gör. Gözde UÇAR

- Dolar Hegemonyası Ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi**
Technological Risk Analysis on Crypto Currency Engineering and Dollar Hegemony 35-65

Dr. Ahmet Efe

Araştırma Makaleleri/Research Articles

- Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah**
A Systematic Review of The Determination of Costs And Economic Burden of Venous Thromboembolism: Lmavh As A Pharmaeconomic Preventive Therapy 67-95

Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

- Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi**
The Relationship of Patient Empowerment and Life Quality 97-114

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA

- Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma**
A Research on Awareness of Hotel Employees on Job Description 115-139

Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN

- Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)**
Administrative Opinion on the Relationship of External Environmental Analysis in Public and Private Hospitals on Vision and Mission Building (An Application in Ankara) 141-165

Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK

- Faizsiz Finansman Bonusu Sukuk Uygulaması Ve Muhasebeleştirilmesi**
The Application and Accounting of Interest Free Financial Bond SUKUK 167-194

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI

- Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği**
Effect of Experimental Marketing on Consumer Purchase Intention: Sakarya Province Case 195-226

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN

FAİZSİZ FİNANSMAN BONOSU SUKUK UYGULAMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Faizsiz Finansman
Bonosu SUKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi

167

Doç. Dr. Recep YILMAZ

*Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü,
rcyilmaz@sakarya.edu.tr*

ORCID ID: 0000-0002-0306-2958

Rabia BÖLÜKBAŞI

*Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi,
rabia.bolukbasi1@ogr.sakarya.edu.tr*

ORCID ID:0000-0001-6119-8522

ÖZ

Amaç: İslam hukuku açısından faiz gelirinin yasaklanması nedeniyle faiz yerine kâr payı veya kira getirisi sağlayan ihraca konu olan mal veya hizmetler üzerinde mülkiyet hakkı sağlayan sukuk, dünyada ve özellikle ülkemizde katılım bankaları tarafından oldukça sık kullanılan yeni bir yatırım aracı olarak ortaya çıkmıştır. Çalışma da bankalar arasında kullanılan muhasebe kayıt sistemleri incelenerek çalışmada verilen örneğe ilişkin muhasebe kayıtları yapılması hedeflenmiştir. Bu çalışma da yatırım aracı olan sukuk irdelenerek muhasebeleştirilmesine dair literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada uygulama bölümünde verilen örnek doğrultusunda muhasebe kayıtları yapılmıştır. Bu çalışmada öncelikle sukukun tanımı, çeşitleri, avantajları ve dezavantajları, riskleri ve bono ile farklılıkları açıklanmıştır. Son olarak uygulamaya yer verilmiş, kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcı açısından Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği doğrultusunda Tek Düzen Hesap Planı ve TMS/TFRS esas alınarak muhasebe kayıtları yapılmıştır.

Bulgular: Geleneksel bankalar ve katılım bankaları yatırım araçlarında farklı muhasebe kayıt sistemini kullanmaktadırlar.

Sonuç: Yapılan bu çalışma yatırım araçlarından biri olan Sukukun kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar tarafından muhasebeleştirilmesine yöneliktir.

Anahtar Kelimeler: Yatırım aracı, Sukuk, Muhasebe, TMS/TFRS

THE APPLICATION AND ACCOUNTING OF INTEREST FREE FINANCIAL BOND SUKUK

ABSTRACT

Aim: Sukuk, which gives ownership rights over goods or services subject to exportation and provides profit share or rental income instead of interest income due to the prohibition of interest in terms of Islamic law, has become a new investment instrument used quite frequently by participation banks around the world and especially in our country. In this study, by examining the accounting record systems used between banks, it has been aimed to do the accounting records of the given example in the study. The study, by examining the financial-tool Sukuk, is intended to contribute to the literature on its accounting.

Method: There has been accounting records made in accordance with the given example in the application section of the study. In the study, firstly, the definition of sukuk, its varieties, advantages and disadvantages, risks and differences with bond are explained. Finally, considering the General Communique on Accounting System Application and the chart of accounts and TMS/IFRS, an application was included, and accounting records were made for Originator, asset leasing company and investor.

Results: Conventional banks and participation banks use different accounting registration systems for investment vehicles.

Conclusion: This essay is intended to the accounting of one of the investment tools, sukuk, by loan originator, asset leasing company and investors.

Keywords: Investment tool, Sukuk, Accounting, TMS/IFRS

I. Giriş

İslam dininde faiz almanın ve vermenin yasak olması İslami finansal enstrümanlara yatırım yapmayı etkili hale getirmiştir. İslami kurallara uygun olarak geliştirilen sukuk, borç piyasası ürünleri arasında en başta yer almaktadır. (Büyükkakın ve Önyılmaz, 2012) Sukuk, İslam hukukunda faiz alım satımının yasak olması ilkesine uygun şekilde ortaya çıkmıştır. Orta çağda Müslümanların alışverişlerinde veya ticaretlerinde kullandıkları bir kâğıt şeklindeki günümüzde daha farklı bir hal almıştır. Günümüzde ise ihraç edilen sertifikalar oranında varlığın mülkiyetinin müşterisine geçtiği araçtır. (Yardımcıoğlu vd., 2014) Faizin İslam dininde yasak olması Müslümanların katılım bankalarına yönelmelerini sağlamıştır. Böylelikle faizden kaçınan İslami bankalara yönelen toplum elindeki fonu ekonomiye katma fırsatı bulmuştur. Katılım bankacılığın temelinde faizin yasak olması

paranın alım satım amacıyla değil, bir değişim aracı olarak kullanılması yatmaktadır. Sukuk özellikle son yılda ivme kazanmış ve tanınmıştır. (Büyükakın ve Önyılmaz, 2012)

Bu çalışmanın konusu çalışmanın oluşturduğu başlıkta da belirtildiği gibi yatırım araçlarından biri olan ve faizsiz finansman bonusu şeklinde de ifade edilen sukukun Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uyumlu bir şekilde Türkiye Muhasebe Standartları'na ve 1 Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği'ne göre nasıl muhasebeleştirildiği sorusuna yönelik örnek uygulama ile desteklenerek muhasebe işlemlerinin kayıtları yapılmıştır.

Çalışma da yatırım aracı olan sukukun tanımı, çeşitleri, özellikleri, bono ile farklılıkları ve işleyişi genel hatlarıyla ele alındıktan sonra gerek uygulama açısından gerekse de muhasebeleştirilmesine yönelik eksiklikler göz önüne alınarak, bu alanda yapılan çalışmalara ve gelecek araştırmalarda, diğer araştırmacılar tarafından muhasebe sistematığının incelenmesinde katkı sağlayacaktır.

II. Literatür Özeti

Avcu (2015), Katılım Bankacılığı ve Sukuk Modelleri adı altında yaptığı çalışmada sukuk çeşitleri, yapılarını anlatmıştır. Ekonomimizin konveksiyonel bankacılığa olan bağlılığının yanı sıra sermaye piyasasının derinleşmesi, ilerleyen dönemlerde yatırım kalkınma bankacılığı yönünde yeni geliştirmeleri beraberinde getireceği açıklamasında bulunmuştur.

Ağkan (2019), İslami finans kuruluşlarının muhasebe ve raporlama standartlarını belirlemek ve denetlemek amacıyla kurulan İslami Mali Kuruluşlar Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) tarafından yayınlanan standartların, ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının, standartları uygulayan ülke ve kurumlarla ortaklık kurması ülkemizin ekonomisi üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda AAOIFI ve TKKB ile görüşlerin yapılarak AAOIFI standartlarının Türkçeye çevrilmesi görüşmelerinin yapıldığını belirtmiştir.

Aslan (2012), çalışmada sukuku detaylı bir şekilde ele alarak sukukun yapısını ve işleyişini anlatmıştır. Sukukun Türkiye piyasası için alternatif oluşturacağı fakat eksiklikleri olduğu sonucuna vararak bu eksikliklerin giderilmesi yönünde önerilerde bulunmuştur.

Büyükakın ve Önyılmaz (2012), yaptığı çalışmayla sukuk işlemlerinin canlandırılması için hukuki açıdan doğru yapılandırılması ve vergi ayrıcalıklarının genişletilmesi, borsada işlem görmeye yönelik

düzenlemelerin ve açıklayıcı tanıtımların yapılmasının bir zorunluluk haline geldiğini gözlemlemiştir.

Dikmen ve Deran (2019), Sukuk ve Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikalarının Muhasebeleştirilmesi üzerine yaptığı çalışmasıyla öncelikle sukuk kavramının açıklanmasını, sukukun tarafları, özellikleri ve türlerine yer vermiştir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında Sermaye Piyasaları Kurulu tarafından ortaklığa dayalı kira sertifikaları olarak ifade edilen sertifikalara ilişkin örnek vererek muhasebeleştirme işlemlerini yapmıştır.

Karaca (2019), İslami Araçlar ve Bunları Muhasebeleştirilmesi çalışmasında alternatif ürünlerin neler olduğunu, ortaya çıkan yeni ürünler, yeni konular, yeni standartlar ve muhasebe uygulamaları hakkında araştırmalar yapmıştır. Çalışmada finansal araçlara ait muhasebe kayıt ve örnekler üzerinde durulmuştur. Faizsiz finansal araçların toplumda yeterince bilinmediğini, bu araçların ekonomiye daha aktif kazandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Özcan (2015), faizsiz finans piyasasında son yıllarda hızla gelişmekte olan ve önemli bir finansman aracı olan sukukun yapısı, işleyişi, türleri incelenmiştir. İslam dönemi sözleşmelerine dayalı günümüz finansal sisteme entegre edilmiş sukuk türleri ile mevcut olan piyasa araçlarını çalışmada inceleyerek, varlığa dayalı sukukun Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında muhasebe işlemlerinin kaydını göstermiştir.

Yılmaz (2014) Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk; Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi başlıklı çalışmasında sukuk kavramı ve çeşitlerini, Türkiye 'deki uygulama ve vergilendirilmesi ele alınmıştır. Sukukun vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeleri incelediğinde geleneksel tahvil için öngörülen düzenlemelere paralel bir yapı olduğunu, Türkiye 'nin küresel sukuk pazarından daha fazla pay alabilmesi açısından vergi oranlarının avantajlı hale getirilmesinin önemli rol oynayacağını belirtmiştir.

Yardımcıoğlu, Ayrıçay ve Coşkun (2014) çalışmalarında sukuk ile ilgili mevcut Türkiye 'deki yasal mevzuatlar ve vergi sisteminin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini, hukuki ve vergisel mevzuatlara ihtiyaç olduğunu gözlemlemiştir. Aynı zamanda İslami finans ürünlerinin piyasada daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla yatırımcı ofislerine ihtiyaç olduğu kanısına ulaşmışlardır.

III. Faizsiz Finansman Bonosu Olarak Sukuk Tanımı

Sukuk Arapça 'Sak 'kelimesinden gelmiştir. Kıymetli evrak, sertifika, çek, senet anlamlarını içermektedir. Günümüzde kira sertifikaları, yatırım

sertifikaları ve faizsiz bono olarak da ifade edilmektedir. (Özcan, Finansman Aracı Olarak Sukuk ve Muhasebe Sistematiği, 2015) Kira sertifikaları AAOIFI tarafından şöyle tanımlanmıştır;

Yatırım sendikaları mevcut mal, menfaat veya hizmet ya da belirli mevcut bir proje veya özel bir yatırım faaliyeti halinde bulunan varlıklar üzerinde şayi ortak mülkiyeti ifade eder şekilde ve birbirine eşit değerinde ihraç edilen sertifikalardır. Kira sertifikaları İslami açıdan doğru olduğu gibi kira, leasing, alım satım, selem, ortaklık ve eser sözleşmesi gibi birçok akitten istifade edilerek ihraç edilmekte ve ihraç sonucu yatırımcılarına fon sağlamakta, ihraç edenlere ise finansman desteği sağlamaktadır.

Sukuk ihracı varlık kiralama şirketi yatırımcı ve finansman ihtiyacı olan müşteriler olmak üzere üç taraf arasında gerçekleşir. (Aslan, 2012)

Finansman ihtiyacı olan taraf, ihtiyacını karşılamak amacıyla, katılım bankası aracılığıyla varlık kiralama şirketine başvurur. Varlık kiralama şirketi söz konusu varlığı, proje veya yatırımı değerlendirmeden geçirdikten sonra fon sağlamak amacıyla sukuk ihraç eder. Finansman sağlayan yatırımcılar söz konusu varlık üzerinde mülkiyet hakkına sahip olurken projeden de elde edilen gelir üzerinden kâr payı alma hakkına sahip olmaktadır.

Sukuk genel ihraç ve profesyonel yatırımcıya ihraç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel ihraç halka açık bir şekilde herkese yapılmaktadır. Profesyonel yatırımcıya ihraç ise; Nitelikli yapıya sahip bireysel ve kurumsal yatırımcılara yapılan ihraçtır. Profesyonel yatırımcıya ihraç bir milyon TL'yi aşan yatırımlardan oluşmaktadır. Bunlar aracı kurumlar, bankalar, portföy yönetim şirketi gibi kuruluşlar olarak, SPK tarafından nitelikli yatırımcılar olarak adlandırılmıştır. Sukukta bireysel yatırımcılardan %10 oranında stopaj kesintisi yapılırken, kurumsal yatırımcılardan vergi kesintisi yapılmamaktadır. Müşteriler diledikleri anda ellerindeki sukuku nakde çevirebilir, satış bedeli aynı günde hesabına geçer. Müşteri getirisi satış anındaki proje şartları ve müşterinin kâr beklentisi baz alınarak hesaplanır. Belli dönemlerde yapılan ihraçlardan talep toplama vadenin başlamasından minimum bir gün önce gerçekleştirilir. Talepler aynı ay içinde tamamlanır.

IV. Sukukun Özellikleri

- Sukuk, sabit veya değişken getiri sağlamaktadır.
- Sukuk, İslam hukuku açısından faiz getirisinin yasak olması sebebiyle faiz yerine kâr payı veya kira getirisi sağlar.
- Sukuk nâma veya hamiline yazılı şekilde ihraç edilebilmektedir.

- Sukuk, ihraca konu olan mal veya hizmet üzerinde sahiplik hakkı doğurmaktadır. Sukuk likit bir finansman aracıdır. İkincil piyasalarda da İslami esaslara göre işlem görebilmektedir.
- Sukuk yatırımcıları elde edilen kâra, eşit oranda katılırlar. Zarar oluşması durumunda da ortaklık paylarına göre katlanmaktadırlar.
- Sukuk sözleşmelerinde önceden belirlenen herhangi bir kâr oranı bulunmamaktadır. Sukuk kâr getirisi veya sermaye getirisi garanti vermemektedir.

V. Sukukun Avantajlı ve Dezavantajlı Yönleri

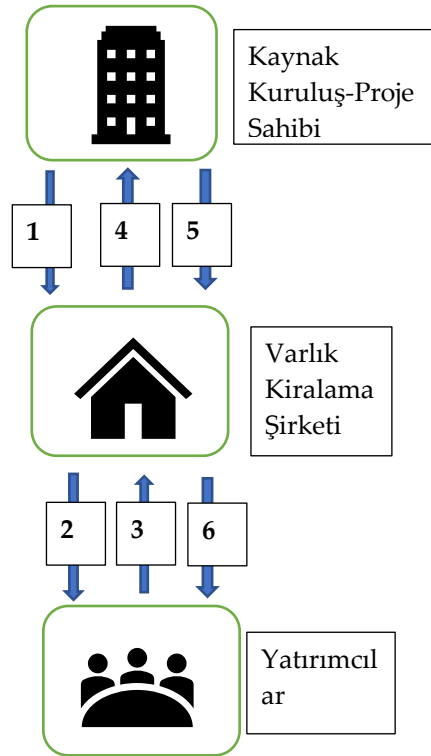
Sukuk İslami ilkelere uygun olması açısından faize yatırım yapmaktan kaçınan yatırımcıların fonlarını piyasaya kazandırmaktadır. Finansman yöneticileri ve yatırımcılar açısından yatırımlarını çeşitlendirebilecekleri bir yatırım aracıdır. Sukuk farklı yapılarda oluşturulabilmesinden dolayı çeşitli ürün yelpazesi sunma imkanına sahiptir. Örneğin proje amaçlı kullanılırken aynı zamanda ikincil piyasada da yatırım aracı şeklinde kullanılabilir. (Avcu, 2015)

- Faizsiz finansal enstrüman olan sukuk krizden diğer enstrümanlara göre daha az etkilenmektedir.
- Sukuk vergi açısından da avantajlara sahiptir. (Aslan, 2012)
- Sukuk yatırımcılarına gelir akışını düzenli bir şekilde sağlamaktadır.
- Sukuk sertifikalarının eşit değerle olması yatırımcılar üzerinde bölünmez hisselerle sahip olmalarını temsil eder.
- Toplum katılım bankası ve ticari banka ayrımını henüz yapamadığı için yatırım enstrümanlarının yeterince bilinmemesi durumu söz konusudur. (Özcan, Finansman Aracı Olarak Sukuk ve Muhasebe Sistematiği, 2015)

VI. Sukuk Bono Karşılaştırması

- Bono bir borç senedir, sukuk borç senedi değildir. Belirlenen proje veya varlık üzerinde sahiplik hakkı doğurur.
- Sukuk %51 maddi varlığa dayanması gerekirken böyle bir durum bonoda söz konusu değildir.
- Sukuk söz konusu varlık üzerinde veya proje üzerinde sahiplik hakkı sağlar. Bonolar, teminatlı borç senedi ipotekli tahvil ve benzeri dışında teminat içermeleri söz konusu değildir.
- Sukuk ihraçlarında belirli bir gelir garanti edilmezken, bonolarda gelir garanti edilmektedir.
- Sukuk İslam hukuku kapsamında ihraç edilirken bonolarda böyle bir kısıtlama yoktur. (Bilal, 2015)

VII. Sukuk İhraç Aşamaları ve Sukuk Çeşitleri

Şekil 1

Sukuk İhraç Aşamaları

Kaynak: Özcan (2015) kaynağı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1. Projesi olup finansman desteğine ihtiyacı olan şirket varlık kiralama şirketine başvurarak anlaşma yapar.
2. Varlık kiralama şirketi yatırımcılardan finansman sağlamak amacıyla sukuk ihraç eder.

3. Varlık kiralama şirketi ihraçtan fon toplar ve bu fonu kullanarak yatırımcılarla anlaşma yapar.
4. Varlık kiralama şirketi yatırımcılardan topladığı fonu kaynak kuruluşa verir ve kaynak kuruluş ile ticari sözleşme (alım satım, leasing, kira, ortaklık vb.) yapar.
5. Kaynak kuruluş projeden oluşan kâr veya zararı varlık kiralama şirketi ile paylaşır.
6. Elde edilen kâr veya zarar yatırımcılarla paylaşılır. (Özcan, 2015)

Türkiye de sukuk ihracına SPK tarafından çıkarılan tebliğ kapsamında izin verilmiştir. Türkiye de sukuk kira sertifikası adını almıştır. Türkiye de sukuk kira sertifikaları adını alarak 5 çeşide ayrılmıştır. Bu çalışma da sayfa kısıtı sebebiyle kira sertifikaları türlerine yer verilmemiştir.

Sukuk farklı yöntemlere göre sınıflandırılabilir. Genel olarak dayandığı finansman şekline ve kullanım alanlarına göre ayrılmaktadır. Projeye endeksi, varlığa dayalı ve bilanço endeksli olmak üzere sınıflandırılan üç fon kullanım yöntemi vardır.

Kullanım alanlarına göre AAOIFI tarafından kabul edilen 14 sukuk çeşidi vardır. Bunlardan en çok kullanılanlar; Mudaraba sukuk, muşaraka sukuk, murabaha sukuk, selem, istisna, icaradır. (Bilal, 2015)

1.1 Dayandığı Finansman Şekline Göre Sukuk Türleri

Projeye Dayalı Sukuk

Herhangi bir projeye finansman desteği sağlamak amacıyla ihraç edilen sertifikalardır. Projeye dayalı sukuk ilk defa Türkiye’de Ağaoğlu şirketi tarafından Uluslararası İstanbul Finans Merkezi projesine endeksli ve Aktif bankın ortaklığı tarafından kira sertifikaları olarak ihraç edilmiştir. (Özcan, 2015)

Varlığa Dayalı Sukuk

Kaynak kuruluşun sahip olduğu varlığın varlık kiralama şirketince yatırımcılara satılması ve kazanç hakkı sağlanması amacıyla sukuk ihraç edilmektedir. (Aslan, 2012)

Bilanço Endeksli Sukuk

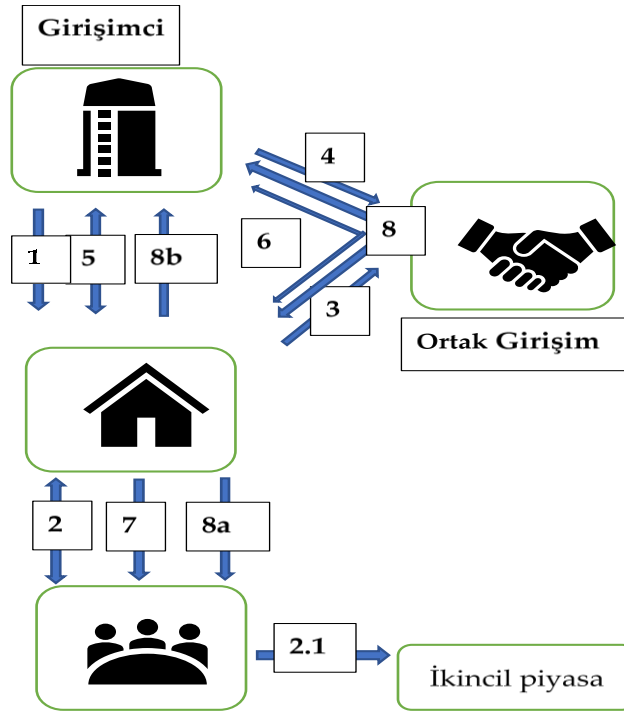
Bilanço endeksli sukuk çeşidiyle birden çok projeye finansman desteği sağlanmaktadır. Örneğin banka üye ülke müşterilerinin projesine finansman desteği sağlamak amacıyla uluslararası sermaye piyasalarına sukuk ihraç ederek finansman desteği sağlayabilmektedir. (Tokul, 2012)

Kullanım Alanlarına Göre Sukuk Çeşitleri

Mudaraba Sukuk

Mudaraba bir tarafın sermayesini diğer tarafın emeğini koyduğu ortaklıktır. Mudaraba işleminde elde edilen kar finansman sağlayan rabbul-mal ve bu finansmanı yöneten müdarib arasında önceden anlaşılan orana göre paylaşmaktadır. Mudaraba işleminde zararı tamamen sermayedar karşılamaktadır. Sermayedarın koyduğu sermayeyi müdarib, emeğini koyan kişi yönetmektedir. Sermaye sahibi ve müdarib oluşan kâra ortaklırlar. Kâr payı, gelir miktarı belli değildir fakat oluşacak kâr, önceden belirlenen oranda taraflar arasında paylaşılır. Sermayedar denetim yetkisine sahiptir. (Güngören, 2013)

Mudaraba yönteminin tarihi İslam öncesi dönemlere kadar uzanmaktadır. Geçmiş zamanlarda elinde büyük sermayesi olup da ticari yetkinliği bulunmayan kişilerle sermayeye sahip olmayan fakat ticari yetkinliğe sahip olan kişilerin yaptığı ticari ortaklık günümüzde de katılım bankalarında mudaraba yöntemi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2

Mudaraba Sukuk İhraç Aşamaları

Kaynak: Özcan (2015) kaynağı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1. Girişimci projesine finansman sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketine başvurur.
2. Varlık kiralama şirketi kira sertifikası ihraç eder ve yatırımcılara satar yatırımcılar ihraç karşılığı fonu varlık kiralama şirketine verir.

2.1 Yatırım gerçekleştikten sonra sertifikalar isteye bağlı olarak ciro edilebilir.

3. Yatırımcılar adına sermaye şirketine sermaye konulur.
4. Girişimci kurulan şirketi kârdan pay/ yönetim ücreti karşılığında yönetir.
5. Varlık kiralama şirketi ve girişimci arasında ortaklık sözleşmesi yapılır.
6. Ortak girişimin kâr ettiği durumda girişimciye ve varlık kiralama şirketine ortaklık payı oranında pay dağıtılır.
7. Varlık kiralama şirketi ortak girişimden gelen payı yatırımcılara dağıtılır.
8. Ortak girişim satılarak pay yatırımcılara dağıtılır.
 - a. Varlık kiralama şirketi ortak girişimin vekili olarak yatırımcılarına payları aktarır.
 - b. Sermaye bedeli girişimciye aktarılır.

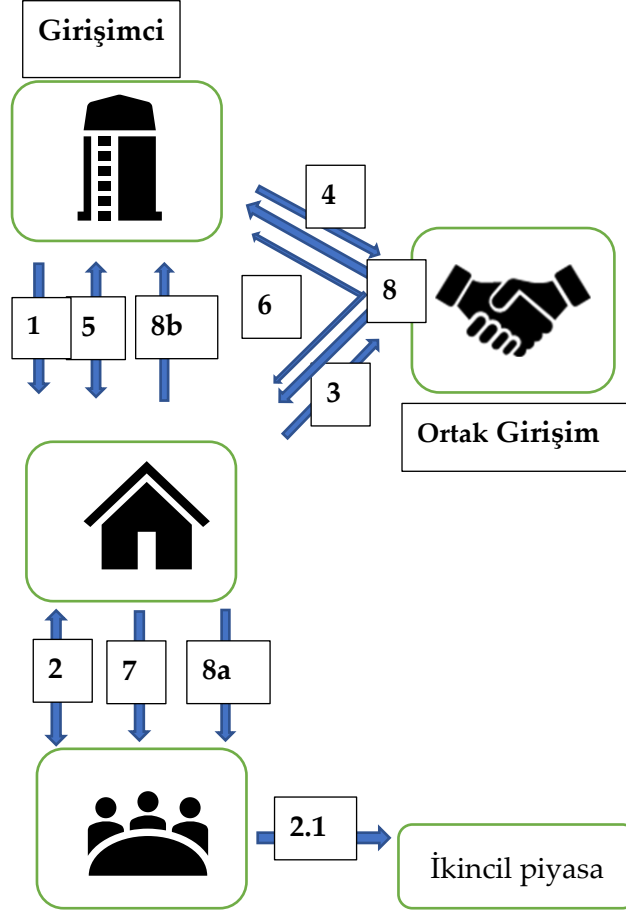
Muşaraka Sukuk

Mudaraba sukukta bir taraf emeğini koyarken diğer tarafın sermayesini koyduğu bir ortaklıkken, müşaraka sukuk her iki tarafında hem sermaye hem emeğini bilgi ve tecrübesini birleştirdiği ortaklıktır. Müşaraka sukuk işleyişi ortaklık yapısı amacı itibari ile mudaraba ortaklığıyla büyük ölçüde benzemektedir.

Müşaraka sukuku ortaklık sözleşmesine dayalıdır. Finans kuruluşu tarafından mevcut iş veya bir projenin finansmanını sağlamak amacıyla sertifika şeklinde ihraç edilir. Sertifika sahipleri de mevcut iş veya projenin hisseleri oranında ortağı olurlar. (Güngören, 2013)

Müşaraka ortaklığında taraflar şirketin mülkiyetine eşit oranda sahiptirler. Ortaklar oluşan kâr veya zarardan sermayeleri oranında veya önceden anlaşılan oranlarda pay alırlar. Sermaye yönetimi ortaklardan biri tarafından yapılabileceği gibi üçüncü bir tarafında dahil edilmesiyle yapılabilmektedir. Bu durumda ortaklardan birinin sermayeyi yönetmesi durumunda kar, anlaşılan oranda dağıtılır. Yönetici olan tarafın kârdan daha fazla pay alma hakkı vardır fakat yöneticilik vasfı ile ek ücret talep etmesi durumu faizsiz bankacılık ilkeleri ile uyuşmamaktadır. Dahil edilen yönetici

konumundaki üçüncü taraf için anlaşılan oranda kâr payı verileceği gibi ek ücret anlaşması da yapılabilmektedir.

Şekil 3

Muşaraka Sukuk İhraç Aşamaları

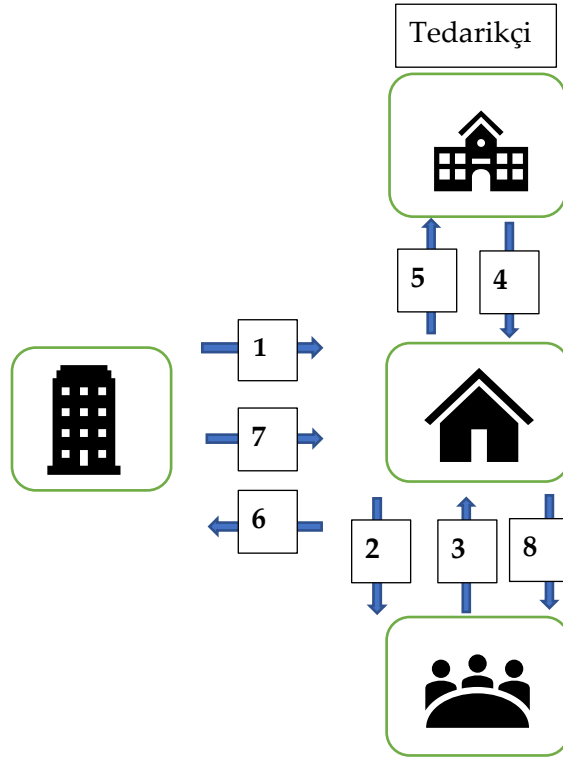
Kaynak: Özcan (2015) kaynağı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1. Girişimci projesine finansman sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketine başvurur.
2. Varlık kiralama şirketi kira sertifikası ihraç eder ve yatırımcılara satar yatırımcılar ihraç karşılığı fonu varlık kiralama şirketine verir.
2.1 Yatırım gerçekleştikten sonra sertifikalar isteye bağlı olarak ciro edilebilir.
3. Yatırımcılar adına sermaye şirketine sermaye konulur.
4. Girişimci kurulan şirketi kârdan pay/ yönetim ücreti karşılığında yönetir.
5. Varlık kiralama şirketi ve girişimci arasında ortaklık sözleşmesi yapılır.

6. Ortak girişimin kâr ettiği durumda girişimciye ve varlık kiralama şirketine ortaklık payı oranında pay dağıtılır.
7. Varlık kiralama şirketi ortak girişimden gelen payı yatırımcılara dağıtılır.
8. Ortak girişim satılarak pay yatırımcılara dağıtılır.
 - a. Varlık kiralama şirketi ortak girişimin vekili olarak yatırımcılarına payları aktarır.
 - b. Sermaye bedeli girişimciye aktarılır.

Murabaha Sukuk

Murabaha sukuk, maliyetin üzerine belirli bir kâr eklenerek peşin alım satımı ifade eden bir ticaret anlaşmasıdır. Peşin alınan bir varlığın vadeli fiyattan satılmasını içermektedir. Söz konusu varlık, katılım bankası tarafından tedarikçiden peşin alınarak müşteriye varlığın maliyetine kâr eklenerek vadeli şekilde satılmaktadır.

Şekil 4

Murabaha Sukuk İhraç Aşamaları

Kaynak: Özcan (2015) kaynağı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

1. Varlığa ihtiyacı olan kaynak kuruluş, banka aracılığıyla varlık kiralama şirketine başvurur.
2. Varlık kiralama şirketi kira sertifikası ihraç eder.

- Söz konusu varlık ipotek ettirilir.
3. Yatırımcılar kira sertifikası karşılığında fonu varlık kiralama şirketine verir.
 4. Varlık kiralama şirketi müşterinin talep ettiği ürünü tedarikçisinden satın alır.
 5. Tedarikçi satış işlemi sonunda varlık kiralama şirketinden ödeme alır.
 6. Varlık kiralama şirketi aldığı ürünün maliyetine ek olarak kâr payı da ekler ve fon kullanıcısı/kaynak kuruluşu belirlenen vadede satışını gerçekleştirir ve varlığa ipotek konulur.
 7. Kaynak kuruluş varlık kiralama şirketi ile anlaşmış olduğu şekilde belirli aralıklarla ödeme yapar.
 8. Varlık kiralama şirketi almış olduğu bedeli yatırımcılara paylaşır.
 9. Varlık kiralama şirketi varlık üzerindeki ipoteği kaldırır.

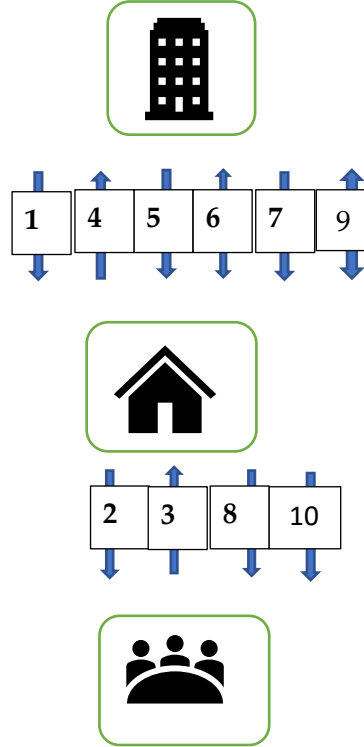
İcara Sukuk

İcara, kiralama anlamına gelmektedir. Bankacılıkta da bu terim, bir kurumun İslam hukukuna uygun olarak maliki olduğu malını periyodik kira geliri sağlamak amacıyla müşterisine kiraya vermesidir. Sabit getiriye olanak sağlayarak bir varlığın devredilmesi ve daha sonra o varlığın kiralınmasına dayanan sukuk türüdür. (Görmüş vd., 2019).

Sermaye Piyasası Kurulu, 2010 yılında Kira Sertifikaları ile ilgili Tebliğ yayınladığında tebliğdeki sukuk modeli icara sukuk idi. Daha çok orta ve uzun vadeli bir finansman yöntemi olarak bilinmektedir. Kiralama, kiraya veren ve kiralayan taraflar arasındaki anlaşmaya bağlı olmaktadır. Bu anlaşmada kira bedeli ve kira süresi açıkça belirtilmelidir. İslami banka, kiralanan malın mülkiyetine sahiptir. Kiralayan taraf maldan yararlanır ve buna karşılık kira ödemesi yapar. Kiralama süresi malın intifa /kullanım ölçüsüne göre orta veya uzun vadeli olarak ayarlanır. İslami bir banka günümüz koşullarında bir tezgâhı bir gayrimenkulü müşteriye kiraya verebilir ve böylelikle bu varlıklara sahip olma gücü olmayan müşteri kiralama yöntemiyle daha kolay ve ucuz bir şekilde kaynaklara ulaşma imkânı sağlar. Sukuk ile malın kullanım hakkı, sahibinden sözleşme yapılan diğer tarafa geçebilmektedir.

İcara Sukuk Özellikleri

- İcara sukuk tüketim mallarına dayalı çıkarılamaz.
- İcara sukuka konu olan varlık, varlık kiralama şirketinin mülkiyetine geçer ve varlık kiralama şirketi bu varlığın kullanım hakkını kaynak kuruluşa kira akdi ile devreder.
- Varlık, kaynak kuruluş tarafından yanlış kullanılması durumunda oluşan zarar için varlık kiralama şirketi kaynak kuruluşa geri dönebilir. (Görmüş, vd. 2019).
- İcara sukuk ikincil piyasalarda da işlem görebilmektedir.
- Kiralamaya konu olan varlık istenmeyen durumlarda ve doğal afetin sonucunda kullanılmaz hale gelmesi gibi durumlarda kiracı sözleşmeyi iptal edebilmektedir. (Yılmaz, 2014) Günümüzde bu gibi durumlara tedbir amacıyla kiralanın varlıklar sigortalanmaktadır.
- İcara sukuk sahibine önceden belirlenmiş bir tarihe kadar varlığın hissedarı olma hakkını tanımaktadır. (Büyükkakın ve Önyılmaz, 2012)
- İslami kriterlere göre varlığın yapısı ile ilgili maliyetler varlık sahibinin yükümlülüğünde iken, kullanımı sonucu oluşan giderler kiracının yükümlülüğündedir. (Yılmaz, 2014)

Şekil 5
İcara Sukuk İhraç Aşamaları

Kaynak: Aslan (2012) kaynağı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

**Faizsiz Finansman
Bonosu SUKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**

181

1. Varlığı olup da finansman ihtiyacı olan taraf, banka aracılığıyla varlık kiralama şirketine varlığını satmak amacıyla başvuru yapar.
2. Varlık kiralama şirketi eşit değerlerde sukuk ihraç eder.
3. Yatırımcılar varlık kiralama şirketine ihraç karşılığı ödeme yapar.
4. Varlık kiralama şirketi kaynak kuruluşa önceden anlaşılan fiyattan ödeme yapar.
5. Kaynak kuruluş elinde bulunan varlığı varlık kiralama şirketine önceden anlaştığı fiyattan satar.
6. Varlık kiralama şirketi ile kaynak kuruluş arasında kaynak kuruluşun varlığını yeniden kiralama sonucu kira sözleşmesi imzalanır.
7. Varlık kiralama şirketi kiralama karşılığında kaynak kuruluştan belirli aralıklarda kira alır.
8. Alınan kira ödemeleri yatırımcılara dağıtılır.
9. Varlık kaynak kuruluşa satılır ve satış bedeli alınır
10. Alınan satış bedeli yatırımcılara dağıtılır.

Selem Sukuk

Selem sukuk ileri tarihte satın alma anlamına gelmektedir. Selem sukuk sözleşmesinde satıcı belirlenen bir malı anlaşılan ileri bir tarihte teslim etmek üzere ödemeyi peşin almak suretiyle anlaşmasıdır. (AAOIFI)

Selem sukukta ödeme önceden alınır fakat malın teslimatı daha sonra yapılır. Mal zamanında teslim edilmediği durumda alıcı cayabilir veya malı almayı bekleyebilir. Anlaşma yapılırken ticaretin konusu, teslim tarihi, fiyatı açık şekilde belirlenir. Selem sertifikaları genellikle petrol demir tahıl ve benzeri ürünlerin alımına fon sağlamak amacıyla ihraç edilmektedir. (Avcu, 2015)

Selem sukukun tarihi de İslamiyet'in ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. O dönemlerde de çiftçiler selem sözleşmesi yapmışlardır. Hasat dönemlerinde elde edecekleri ürünleri mahsul döneminde selem ile satmışlar ve elde edilen gelir ile bu ürünler için tohum ve gübre alımında bulunmuşlardır. Selem de vade tarihi minimum bir yıl olmalıdır. Selem sukuk ikinci bir piyasada işlem görememektedir. (Omar, et al., 2013) İstenilen malın piyasa değeri aynı ürünün teslim edilirken ki piyasa değerinden yüksek olmamalıdır. Diğer sukuk çeşitlerinde de olduğu gibi selem sukukta da oluşan belirsizliğin ve anlaşmazlığın ortadan kalkması için sözleşmenin detaylı yapılması her detayın ayrı ayrı sözleşmede belirtilmesi gerekir. Malın niteliği, özelliği, teslim tarihine sözleşmede yer verilmelidir.

İstisna Sukuk

Selem sukukla benzerlik göstermektedir Arapça kökenli üretmek imal etmek anlamına gelen bir kelimedir. Selem de olduğu gibi istisna sukukta da henüz mevcut olmayan bir ürünün satımı söz konusudur. Yine aynı şekilde selem da olduğu gibi yapılan sözleşmede ürünün fiyatı teslim tarihi ödeme tarihi gibi özellikler önceden belirlenir.

İstisna sukuk büyük alt yapı inşaat ve taahhüt projelerinin gerçekleşmesi ve ticaret finansmanı gibi alanlarda tercih edilmektedir. (Büyükkakın ve Önyılmaz, 2012) Köprü, baraj gibi büyük projeleri olan müşteriler bu projeler için likidite ihtiyacını karşılamak amacıyla katılım bankalarına başvuruda bulunur. Banka bu projeleri işinde profesyonel kişilere aktarır. Her sukuk modelinde olduğu gibi bu projelerin kötüye kullanılma durumu banka veya varlık kiralama şirketleri tarafından araştırılır. İslam hukukunun belirttiği ilkelere uygun şekilde sözleşmeler imzalanır.

VIII.Uygulama

Bu çalışma da yapılan muhasebeleştirme işlemleri, ülkemizde uygulanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Makaledeki kira sertifikalarının muhasebeleştirilmesi doğrultusunda kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar tarafından yapılan işlemler muhasebeleştirilmiştir. Bu işlemlerin kaydedilmesi aşamasında kaynak kuruluşun banka dışı bir işletme olması durumu söz konusudur. Bu sebeple Tek Düzen Hesap Planı esas alınarak kayıt işlemleri yapılmıştır. Kaynak kuruluşun banka olması durumunda Banka Hesap Planı dikkate alınmalıdır. Kaynak kuruluşlar (banka, aracı kurumlar vb.) sukuk ihraç işlemlerinin muhasebe kayıtlarında kullandığı hesaplar Sermaye Piyasası Kurulunun yayınladığı tebliğe uymak zorundadır. Varlık Kiralama Şirketi ise Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu'nun kararı doğrultusunda TMS/TFRS çerçevesi doğrultusunda muhasebe kayıtlarını yapmak zorundadır. (Karaca, 2019)Bu sebeple Bölükbaşı VKŞ 'nin TFRS 9 kapsamında muhasebe kayıtlarına da yer verilmiştir.

Yılmaz İnşaat İşletmesi Sakarya'da kız öğrenci yurdu yapımı ihalesini 900.000. TL. bedel ile almıştır. Yurdun inşaat maliyeti 750.000. TL.'dir. Yılmaz İnşaat İşletmesi Bölükbaşı VKŞ ile 750.000. TL. finansman sağlaması için sözleşme yapmıştır. Bölükbaşı VKŞ inşaatın maliyet bedeli kadar mudaraba sukuku ihraç edecektir. Bölükbaşı VKŞ 'nin ihraç ettiği 750.000. TL. nominal değerli 1 yıl vadeli kira sertifikasını yatırımcı Şen

işletmesi 01.01.2019 tarihinde almıştır. (Dikmen ve Deran, (2019) makalesindeki örnek doğrultusunda oluşturulmuştur.)

Sözleşmenin ortaklık payı %50, kira sertifikasının yıllık getiri oranı %8 olarak belirlenmiştir. Ayrıca kira sertifikası için 3 ayda bir kupon ödemesi olacak ve bu ödemeler üzerinden %10 stopaj kesintisi yapılacaktır.

Kira Sertifikasının Getirisi Yıllık = Kira Sertifikası Maliyeti x Kira Sertifikası Getiri Oranı

750.000. TL. X %8 =60.000.TL.

3 Aylık Kupon Ödemesi = Kira Sertifikası Yıllık / 4 Dönem

60.000.TL. /4 =15.000. TL.

3 Aylık Kupon Ödemesi Tutarı Üzerinden Kesilecek Stopaj Tutarı = 3 Aylık Kupon Ödemesi x Stopaj Oranı

15.000. TL. X %10 =1.500. TL.

İhale Geliri= İhale Bedeli – (İnşaat Maliyeti + Kira sertifikası maliyeti)

900.000.TL. – (750.000.TL.+60.000.TL.) =90.000. TL.

Ortaklıktan Gelen Kâr Payı = Kâr Tutarı x Ortaklık Payı Oranı

90.000. TL. X %50 =45.000.TL.

45.000.TL. Yılmaz İnşaat İşletmesinden Bölükbaşı VKŞ ye aktarılacak.

YILMAZ İNŞAAT İŞLETMESİ KAYITLARI (KAYNAK KURULUŞ)

01.01.2019	
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS. 951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI HS. -Bölükbaşı varlık kiralama şirketi ile yapılan sözleşmeye ilişkin kayıt-	750.000. 750.000.
01.01.2019	
102 BANKALAR HS. 309 DİĞER MALİ BORÇLAR HS. - Yılmaz şirketinin Bölükbaşı VKŞ den toplanan finansmanı alması-	750.000. 750.000.
31.12.2019	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS. 102 BANKALAR HS. -Yılmaz şirketinin yıllık kupon tutarını Bölükbaşı şirketine ödeme kaydı	60.000. 60.000.
31.12.2019	

**Faizsiz Finansman
Bonosu SUKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**

184

309 DİĞER MALİ BORÇLAR HS. 102 BANKALAR HS. - Yılmaz şirketinin vade sonunda Bölükbaşı şirketine Kira Sertifikaları tutarını ödemesi kaydı-	750.000. 750.000.
31.12.2019	
102 BANKALAR HS. 600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS. Hak edişlerin belirli aralıklarla alınması gerekir. Bu başka bir çalışma alanına girmektedir.	750.000. 750.000.
31.12.2019	
622 SATILAN HİZMET MALİYETİ HS. 152 MAMUL MALİYETİ HS. Çalışmadaki sayfa kısıtlaması sebebiyle bundan önceki yansıtma işlemlerine yer verilmemiştir	750.000. 750.000.
31.12.2019	
780 FİNANSMAN GİDERİ HS. 102 BANKALAR HS. Kâr payı Bölükbaşı VKŞ ye verilmiştir.	45.000. 45.000.
31.12.2019	
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI HS. 950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS. -Vade sonunda Yılmaz şirketi ile Bölükbaşı varlık kiralama şirketinin kira sertifikalarının itfası kaydı-	750.000. 750.000.

BÖLÜKBAŞI VARLIK KİRALAMA ŞİRKETİ KAYITLARI

01.01.2019	
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS. 951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI HS. Yılmaz şirketi ile yapılan kira sertifikasına ait kayıt	750.000. 750.000.
01.01.2019	

102 BANKALAR HS. 306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER HS. Bölükbaşı Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası ihracına ilişkin kaydı	750.000. 750.000.
01.01.2019	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HS. 102 BANKALAR HS. Bölükbaşı Varlık Kiralama Şirketi'nin Kira sertifikası bedellerini Yılmaz şirketine aktarılması kaydı	750.000. 750.000.
31.12.2019	
102 BANKALAR HS. 336 DİĞER ÇEŞİTLERİ BORÇLAR HS. Kupon ödemeleri Yılmaz şirketinden yıllık alınmıştır	60.000. 60.000.
31.12.2019	
336 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HS. 102 BANKALAR HS. 360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS. Bölükbaşı Varlık Kiralama Şirketi'nin Sukuk yatırımcılarına yıllık kupon ödemesi	60.000. 54.000. 6.000.
Kupon ödemeleri kaydı her dönem yapılır.	
31.12.2019	
102 BANKALAR HS. 127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR HS. Bölükbaşı Varlık kiralama şirketini Vade sonunda Yılmaz şirketinden kira sertifikası bedellerinin alınması kaydı	750.000. 750.000.
31.12.2019	
306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER HS. 102 BANKALAR HS. Vade sonunda kira sertifikalarının itfa edilmesi	750.000. 750.000.
31.12.2019	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS. 102 BANKALAR HS.	6.000. 6.000.
31.12.2019	
102 BANKALAR HS.	45.000.

**Faizsiz Finansman
Bonosu SUKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**

186

645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI HS. Yılmaz Şirketinden ortaklık payının alınması	45.000.
31.12.2019	
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI HS. 950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS. Kira sertifikasına ait sözleşmenin vade sonunda itfası	750.000. 750.000.

Bu işlemler TFRS 9 Finansal Araçlar standardına uygun olarak yapılmıştır.	
01.01.2019	
102 BANKALAR HS. 301 DİĞER FİNANSAL KURULUŞLARA BORÇLAR HS. 01. Mudaraba Sukuku Sukuk ihracına ilişkin kayıt Yatırımcılar şahıs ise diğer finansal yükümlülükler hesabı kullanılabilir)	750.000. 750.000.
01.01.2019	
113 MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 01. Mudaraba İşleminde Alacaklar 102 BANKALAR HS. Bölükbaşı Varlık Kiralama Şirketi'nin Kira sertifikası bedellerini Yılmaz şirketine aktarılması kaydı	750.000. 750.000.
31.12.2019	
102 BANKALAR HS. 323.X KİRA SERTİFİKASI İHRAÇ BORÇLARI HS. Yılmaz İnşaat İşletmesinden kupon ödemesinin yıllık alımı (Çalışmada sayfa kısıtlaması sebebiyle tek kayıt yapılmıştır.)	60.000. 60.000.
31.12.2019	
323.X KİRA SERTİFİKASI İHRAÇ BORÇLARI HS.	60.000.

01. Mudaraba İşlemlerinden Borçlar 102 BANKALAR HS. 361 SORUMLU SIFATIYLA ÖDENECEK VERGİLER HS. 01. Stopaj Vergisi Sukuk sahiplerine kupon ödeme kaydı	54.000. 6.000.
31.12.2019	
102 BANKALAR HS. 113 MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 01. Mudaraba İşleminde Alacaklar 646 ORTAKLIKLARDAKİ YATIRIMLARDAN SAĞLANAN GELİR VE KAZANÇLAR HS. 01. Mudaraba İşlemlerinden Kar Payları Yılmaz İnşaat İşletmesinden anapara ve karın alınması	795.000. 750.000. 45.000.
31.12.2019	
301 DİĞER FİNANSAL KURULUŞLARA BORÇLAR HS. 102 BANKALAR HS. Sukuk yatırımcılarına anaparanın ödenmesi kaydı	750.000. 750.000.
31.12.2019	
361 SORUMLU SIFATIYLA ÖDENECEK VERGİLER HS. 102 BANKALAR HS. Stopaj kesintisinin ödenmesi	6.000. 6.000.
Gelir işlemlerinin 31.12.2019 yılında olduğu varsayılarak kayıtlar yapılmıştır. Faizsiz finans ve muhasebe standartları kapsamında detaylı çalışma yapılacaktır.	

**Faizsiz Finansman
Bonosu SUKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**

187

YATIRIMCI ŞEN İŞLETMESİNİN KAYITLARI

01.01.2019	
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS. 102 BANKALAR HS. Şen işletmesinin kira sertifikası alımı	750.000. 750.000.
31.03.2019	

102 BANKALAR HS.	54.000
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR HS.	6.000.
645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI HS.	60.000.
Şen işletmesinin kira sertifikası kuponlarını tahsil etmesi-Bu işlem 1 yıllık yapılmıştır.	
31.12.2019	
102 BANKALAR HS.	750.000.
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS.	750.000.
Vade sonunda kira sertifikası itfası	

IX.Sonuç

İslami esaslara göre faizin haram olması dini hassasiyeti olan insanların faizsiz bankacılığa olan ilgisini artırarak faizsiz finansal enstrümanlara yönelmelerine sebep olmuştur. Bu insanlar elindeki âtil fonu faizsiz finansal araçlardan biri olan sukukla değerlendirmeye başlamıştır. Faizsiz bankacılığa olan ilginin artması faizsiz finansal enstrüman kullanımının artması katılım bankalarının kurulmasıyla birlikte sadece Müslüman kesimin değil Müslüman olmayan kesiminde ilgisini çekmeye başlamıştır. Sukuk aynı zamanda üretime ve istihdama da destek vererek ulusal ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ülkemizde sukuk ihraçları 1980'lerde gelişen Katılım Bankaları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ekonomi ye büyük ölçüde yön veren sukuk ilk olarak Malezya da ihraç edilmiştir. Daha sonra 2010 yılında sukukun hukuki çerçevesi oluşturulmuş ve Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. tarafından aynı yılda 100 milyon ABD doları tutarında sukuk ihraç edilerek ülkemizde ihraç edilmeye başlanmıştır. (Kütük, 2019)

Sukuk ihraçlarının ekonomiye bu kadar hızlı etki sağlaması muhasebe alanında standartlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Katılım finansı konusunda standart yapıcı belli kuruluşlar vardır. Bunlar; Uluslararası İslami Finansal Piyasa (International Islamic Financial Market), İslami Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board) ve İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu

(Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions)' dur. (Şensoy, 2019) Kamu gözetimi muhasebe ve denetimi kurumu ülkemizde faizsiz finansın gelişimine destek sağlamak, sektörün farkındalığını artırmak, sektöre özgü finansal işlemlerin kalitesini artırmak amacıyla İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI)'nun yayınladığı İslami (faizsiz finans) muhasebe standartlarını Türkçeye kazandırmıştır. (<https://www.kgk.gov.tr/>)

Katılım bankaları standartların Türkçeye kazandırılmasıyla 01.01.2020 tarihinden itibaren KGK 'nın Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartlarını ihtiyari olarak uygulamaya başlamıştır. Çalışmada verilen örnek doğrultusunda kaynak kuruluşun banka dışı bir işletme olması durumu söz konusudur. Bu sebeple Tek Düzen Hesap Planı esas alınarak kayıt işlemleri yapılmıştır. Kaynak kuruluşun banka olması durumunda Banka Hesap Planı dikkate alınmalıdır. Varlık Kiralama Şirketi ise Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu'nun kararı doğrultusunda TMS/IFRS çerçevesi doğrultusunda muhasebe kayıtlarını yapmak zorundadır. Bu amaçla çalışmada aynı zamanda Bölükbaşı VKŞ 'nin IFRS 9 kapsamında muhasebe kayıtlarına da yer verilmiştir. (Kullanılan bazı hesaplar öneri niteliğindedir.) Çalışmada sayfa kısıtı nedeniyle İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI)'nun yayınladığı İslami (faizsiz finans) muhasebe standartlarına göre kayıt işlemleri ele alınmamış başka bir çalışmada yer verilecektir.

KAYNAKÇA

- İslami Mali Kuruluşlar Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) (2017) Faizsiz Finans Standartları. TKKB Yayınları. <https://www.tkbb.org.tr/manset-detay/aaofii-faizsiz-finans-standartlari-turkceye-kazandiriliyor> (26.04.2020).
- Ağkan, F. (2019). AAOIF Standarts and Applicability in Participation Banks of Turkey. *Anemon Muş Alparşlan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2): 235-245.
- Aslan, H. (2012). Alternatif Bir Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcu, E. C. (2015). Katılım Bankacılığı ve Sukuk Modelleri. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilal, E. (2015). Finansal Krizlere Karşı Dayanıklı Bir Enstrüman: Sukuk. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: T.C Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkakin, F., ve Önyılmaz, O. (2012). Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Ve Türkiye Uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 4(7): 1-16.
- Dede, K. (2013). Sukuk Kira Sertifikaları. Türkiye Katılım Bankaları Birliği, <http://www.tkbb.org.tr/onemli-basliklar.aspx?pageID=87> (07.03.2019).

- Dikmen, B. B., ve Deran, A. (2019). Sukuk Ve Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikalarının Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(3): 907-927.
- Görmüş, Ş., Albayrak, A., ve Yabanlı, A. (2019). Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı. TKBB Yayınları. <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Yasayan-ve-Gelisen-Katilim-Bankaciligi.pdf> (26.01.2020).
- Güngören, Y. D. (2013). Bir Finansal Enstrüman Olarak Sukuk Katılım Bankalarına Uyum Modellenmesi. <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/0000401.pdf> (26.04.2020).
- Karaca, A. (2019). İslami Finans Araçları ve Bunların Muhasebeleştirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kütük, H. (2019). Kira Sertifikalarında Bilanço Yönetimi. <https://katilimfinansdergisi.com.tr/kira-sertifikalarında-bilanco-yonetimi/> (26.04.2020).
- Şensoy, N. (2019). Katılım Finansı Konusunda Standart Yapıcı Kuruluşlar. https://www.academia.edu/40798610/KATILIM_F%C4%B0NANSI_KONUSUNDA_STANDART_YAPICI_KURULU%C5%9ELAR (26.04.2020).
- Omar, A., Abduh, M., ve Sukmana, R. (2013). Fundamentals of Islamic money and capital markets. John Wiley & Sons.
- Özcan, S. (2015, Aralık). Finansman Aracı Olarak Sukuk ve Muhasebe Sistematiği. Yüksek Lisans Tezi. T.C Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, Ş. (2012). Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş. Kuveyt Türk Yayınları.
- Tokul, E. (2012). Proje Bazında Finansman Kaynağı: Sukuk. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisan Projesi.
- Yardımcıoğlu, M., Ayriçay, Y., ve Çoşkun, S. (2014). İslami finans çerçevesinde menkul kıymetleştirilmiş varlık; sukuk Dünya ve Türkiye piyasası incelemesi. *Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 4(1): 157-174.
- Yazıcıoğlu, İ. E., ve Kazak, H. (2019). Sukuk As One The Islamic Financial Instrumentes: Investigation Of The Murabahah Contracts In The Hybrid Sukuk In Terms Of Compliance With The Islamic Provision. *Journal of Life Economics*, 6(1): 91-118.
- Yılmaz, E. (2014). Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ocak: 81-100
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği, (2019) <http://www.tkbb.org.tr/>. (26.04.2020).
- Dede, K. (2013). Kira sertifikaları. [https://slideplayer.biz.tr/slide/1990619/\(2013\)](https://slideplayer.biz.tr/slide/1990619/(2013)) (26.04.2020).
- Uluslararası İslami Finansal Piyasa, (2019) [https://www.iifm.net/IIFM-Sukuk-Report.\(2019\)](https://www.iifm.net/IIFM-Sukuk-Report.(2019)).
- Kuveyt Türk Bankası internet adresi, (2019) [https://www.kuveytturk.com.tr\(2019\)](https://www.kuveytturk.com.tr(2019)) (26.04.2020).

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Kurumu internet sitesi
<https://www.kgk.gov.tr/>. (2019). (26.04.2020).
<https://www2.deloitte.com/>. (2019). (26.04.2020).

**Faizsiz Finansman
Bonosu SÜKUK
Uygulaması ve
Muhasebeleştirilmesi**

**THE APPLICATION AND ACCOUNTING OF
INTEREST FREE FINANCIAL BOND SUKUK****EXTENDED ABSTRACT**

With the prohibition of interest in the Islamic religion, muslims have been able to valorize their inert fund by considering the interest-free investment vehicles. One of these investment vehicles is known as rental-certificates sukuk. Sukuk is issued in accordance with the rules of Islamic law. Sukuk issuance is a transaction between three parties, an asset leasing company, investor and clients in need of financing.

The party that has a project or wants to invest applies to the participation bank in order to fulfill his/her need for financing. The participation bank approves the issuance of sukuk after inspecting the compliance of the asset project or investment to the Islamic rules. Through the participation bank, the sukuk to investors is issued by the asset leasing company. The collected funds in exchange for the issued sukuk are given to the financial institution. While the investors have the property right on the asset or investment, for the generated profit they only have the right to take a share.

Sukuk is issued by participation banks in accordance to Islamic rules. Sukuk is like the bond, one of the forms of investment in traditional banks. Despite having some similarities, they also have many differences. There are standards issued by The AAOIFI (Accounting and Supervisory Board of Islamic Financial Institutions). One of those is related to sukuk (Investment Certificates). In Turkey also, the institution with authority in the field of capital market regulation and supervision is the Capital Markets Board. The standard introduced by the Capital Markets Board in Turkish will be implemented in participation banks as of 01.01.2020. There are 14 types of sukuk varieties accepted by AAOIFI. The equivalent of each of these is not available in Turkey. In this study, the characteristics of the most used types of sukuk are mentioned. These are "murabaha sukuk", "mudaraba sukuk", "muşaraka sukuk", "icara sukuk", "selem sukuk", "istisna sukuk". Each of the uses and models are mentioned in this study. Sukuk is classified according to different methods. According to the way of financing it is based on, sukuk types and sukuk types according to their use purposes are examined under two main headings. According to the way of financing it is based on, the types of sukuk are divided into three itself. These include a project-based sukuk, asset-based sukuk, balance sheet index sukuk. The project-based sukuk is issued to provide financing for any project. Asset-based sukuk is a sukuk model issued by the asset rental company to provide

investors with a right to profit. The balance sheet index sukuk refers to the issued sukuk in order to provide support for multiple projects. There are six types of sukuk depending on their usage area. These are: mudaraba sukuk, muşaraka sukuk, murabaha sukuk, icara sukuk, selem sukuk, istisna sukuk. Mudaraba sukuk is a partnership by which one side put in the labor effort and the other side the capital. The investor supplies capital as rabbülmal. The issuer manages the capital based on his knowledge and experience as an intervention. It is a model used by venture capital method to provide financing needs for the realization of major projects.

The müşareke sukuk is similar to mudarebe sukuk as a sukuk structure. While in the muşaraka sukuk one side put in his labor effort and the other side put in the capital, in the müşareke sukuk, both partners put in both the labor effort and the capital. Profit from the investment is distributed within the predetermined rate, while the loss is distributed in proportion to the capital ratio invested. The müşareke sukuk model is more used in industrial financing and trade.

Murabaha sukuk means selling with profit. This is the sale of a good or a service that are in accordance with the needs of the customer of the participation bank by adding profits to the customer in terms of futures and sales. The participation bank tends to buy from the seller after conducting detailed research on the goods and services requested by the customer. It is important to determine the profit rate added by the participation bank on the sale price. This added profit is known to the customer. The participation bank frequently resorts to murabaha sukuk. The high risk of low profitability increases demand by murabaha method.

Icara sukuk means rental, the source is the model that the company has, the lease subject to the issuance of the asset rental company or the private vehicle to the company and leases it back. The return of the issued sukuk is made in the form of paying the rent to the investors. In 2010, it was exported in Turkey with the Notice of Lease Certificates. It is the most widely used sukuk model in the world.

Selem sukuk means buying in later date. The selem sukuk issuance is made based on the seller's payment of a specified asset in advance and delivered on the later date. Funds are provided by savers with the issued sukuk by asset rental company or private intermediary company. The funds received are paid to the seller by agreeing that a certain asset will be received at a later date. This profit is distributed to investors at the specified rate. The exception is the model that bears a resemblance to the selem sukuk. As with the selem sukuk, the exception is an agreement on a commodity that is not yet available. While in the in selem sukuk payment is made in advance, in the istisna sukuk it is made later. This type of sukuk is mostly used in

construction and contracting projects. In the application part of this study, Yılmaz Construction Company's sorority dormitory construction tender was discussed, and the price of the tender was realized by issuing sukuk by the Company's asset rental company. The partnership share of the contract is determined as 50%, while the annual return rate of the certificate is set at 8%. It is also envisaged that coupon payments will be made every three months for rental certificates. Based on this example, the work was completed by making accounting records of the Şen investor, Yılmaz Construction Company and Bölükbaşı rental company. While the uniform chart of accounts was considered in the accounting process, accounting records were made by VKŞ within the scope of TFRS 9.

Keywords: Investment tool, Sukuk, Accounting, TMS/TFRS